

БІБЛІОГРАФІЯ, РЕЦЕНЗІЇ, ІНФОРМАЦІЯ

ЗБІРКА МЕМУАРНИХ НАРИСІВ ПРО УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР

Рец. на видання: *Вергеліс О.* Билет на вчорашний спектакль: Етюди в ностальгических тонах. – К., Laugus : Журнал «Радуга», 2012, 368 с., іл. – (Серія «Зрительный зал»).

Нещодавно вийшла довгоочікувана збірка нарисів про акторів українського драматичного театру, котру цілком можна вважати сукупністю біографічних документів, так широко в ній представлені матеріали державних та особистих архівів, а також низка текстів інтерв'ю з фігурантами.

Чим іще видання може привабити читача?

Театральний критик і публіцист, який протягом майже чверті століття досліджує український театр, випустив витончену, вишукано ілюстровану книгу, в якій знаходимо не механічну компіляцію надрукованих ним раніше статей (їхня кількість давно перевищила тисячу), а живі сучасні розповіді про двадцять постатей української та радянської театральної культури. Або, якщо хочете, про двадцять найперших дійових осіб театрального та кіно-життя української столиці останніх десятиріч. Виняток становить, хіба що, широко знаний російський поет-пісенник Олексій Фат'янов, чоловік київської актриси Ганни Ніколасвої, та Фаїна Раневська, чия постать подана крізь невідомі раніше спогади київської співачки Тамари Калустян. Головне — вперше оповідь ведеться не сухою відстороненою мовою колишніх журналістів-сучасників згадуваних корифеїв, а багатобарвною мовою молодої людини, обізнаної в питаннях театру, мовою справжнього театрального критика, котрий ніколи не розмінювався на казна-що, а присвятив життя переважно театрові та... викладанню зарубіжної літератури в одному з провідних вузів столиці. Тож погляньмо на цю книжкову новинку з погляду відстороненої фактології та корисності для науковців...

Серед героїв книги — лише троє донині живих. Це три народні артистки — Ада Роговцева, Лариса Кадочнікова та Ірина Буніна. Останнє засвідчує відданість автора своїй головній пристрасності — любові до найзначніших постатей київського театрального життя. Кон'юнктура та злободенність залишилися осторонь дослідницьких шукань автора. У його нарисах подано чимало прямої мови акторів, розлогих і надзвичайно цікавих інтерв'ю, що робить книгу незамінним документом епохи, некомерційною та відвертою розповіддю про найдорожчі спогади та художні враження, які зберіг не лише автор, а й кілька поколінь сучасних читачів.

Звернімо увагу хоча б на неповний перелік акторів, які стали героями книги, — Наталя Ужвій, Нона Копержинська, Микола Яковченко, Сергій Данченко, Ольга Кусенко, Олег Борисов, Віра Предаєвич, Микола Гринько... Ще наші батьки промовляли ці імена із захопленням та великою повагою. Видання споряджене післямовою режисера Едуарда Митницького, а благословення на створення цієї книги дав нині покійний московський театрознавець Віталій Вульф. Колись він сказав авторові: «В українському театрі так багато унікальних творчих доль і так багато розбитих сердець. Чому б вам не зібрати окремі сюжети і деякі “уламки”, аби скласти умовний колаж епохи, що відходить?». Саме ця настанова й заклала основу книги.

Для кожного з персонажів, які постають перед нами на сторінках книги, Олег Вергеліс обрав не лише очікувані, а й незвичні ракурси. Скажімо, просякнуті відвертістю діалоги з удовою Миколи Гринька, несподівані та гранично відверті розмови з Адою Роговцевою, записані за різних обставин, або висвітлення «клоунської» іпостасі увічненого в пам'ятнику Миколи Яковченка... Та й хіба лише це? Вчитаймося хоча б у подробиці біографії знаменитого «Тарапуньки» — Юрія Тимошенка, вперше вміщених у книзі. Чи багато ми знаємо про його кохання до народної артистки Ольги Кусенко, славетної представниці когорти «франківців»? Проте всюди відчувається повага автора до своїх персонажів. Жодної «жовтизни» чи суто газетних перебільшень. Попри те, що сучасне книговидання залишає чимало спокус саме для такого трактування матеріалу.

Звичайно, публіцистичність викладу не дає нам змоги віднести рецензоване видання до суто наукових або архівознавчих. Проте, воно рясніє датами та фактами, спостереженнями і висновками, ілюстраціями та цитатами, які, без сумніву, можуть стати в нагоді багатьом дослідникам історії театру. Майбутнім біографістам варто лишень дослухатися до довірливої інтонації книги, узагальнити або

ж, навпаки, систематизувати її зміст. Дещо ліричними, але вкрай достовірними слід вважати слова автора післямови Едуарда Митницького: «Олегу Вергелісу настільки подобаються люди, пам'ять про яких він захищає від забуття, що, перевтілюючись, він "пірнає" в світ кожного з улюблених ним героїв. Професійне й особисте, зрима й незрима, помітне й інтимне, шарм і пікантність — ніщо не уникає пильного й трепетного погляду автора». Сказане якнайкраще характеризує книгу Вергеліса і для читачів-біографістів, і для найширших кіл шанувальників театру. Обкладинку книги прикрашає репродукція картини художника Олексія Шовкуненка «Наталя Ужвій у ролі Раневської у виставі "Вишневий сад", 1947 р.». Це полотно зберігається у Херсонському художньому музеї та стало символом тієї невмирущої пам'яті, яку знаходимо в кожному рядку книги...

У виданні використані матеріали музею Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка, а також фотографії, листи та щоденники з власних архівів героїв. Тож перегорнімо сторінки цієї книги та пориньмо до п'яної й ностальгійної атмосфери театральних вистав минулого!

*Олександр МОСКАЛЕЦЬ,
журналіст, музичний критик*